

**Działania Parków Narodowych w 2020 r. skierowane do osób starszych lub mających wpływ na tę grupę społeczną,
w tym ułatwiające lub zachęcające osoby starsze do korzystania z oferty Parków**

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji /wdrożenia	Krótki opis zadania (max 300 znaków)
Babiogórski Park Narodowy			
1.	Mapy plastyczne dla osób słabowidzących i niewidomych	2020 i nadal	Mapy plastyczne są dostosowane do potrzeb osób słabowidzących i starszych umożliwiając im poznanie ukształtowania terenu na jakim położona jest Babia Góra, obszarów zalesionych i nieleśnych oraz zabudowanych, a także infrastruktury turystycznej. Mapy są umieszczone na Wystawie Stałej i w Ogrodzie Zmysłów.
2.	Zajęcia terenowe z uczestnikami uniwersytetów trzeciego wieku	2020 i nadal	Tematyczne zajęcia terenowe dla niewielkich grup prowadzone na ścieżkach edukacyjnych przez pracowników Parku. Zajęcia terenowe realizowane są podczas sesji wyjazdowych uniwersytetu.
3	Wystawa Stała BgPN	2020 i nadal	Wystawa prezentująca dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe regionu dostosowana do potrzeb osób poruszających się na wózkach, jest wyposażona w windę.
4	Ogród Zmysłów BgPN	2020 i nadal	Warsztaty tematyczne w ogrodzie, w którym ścieżki umożliwiają poruszanie się wózkami, z podniesionymi stanowiskami, by nie trzeba było się pochylać nad roślinami w celu ich poznania co ułatwia dostępność do nich i prowadzenie obserwacji.
5	Górny Płaj dostępny dla wszystkich	2020 i nadal	Szlak pieszy z Polany Krowiarki do schroniska na Markowych Szczawinach umożliwiający poruszanie się na wózkach osobom z dysfunkcją ruchu.
6	Wykłady i warsztaty dla uczestników uniwersytetów trzeciego wieku i Domów Opieki Diennej	2020 i nadal	Wykłady i warsztaty wyjazdowe prezentujące przyrodę prowadzone przez pracowników Parku z wykorzystaniem sprzętu multimedialnego.
7	Wystawy czasowe i wernisaże	2020 i nadal	Współpraca z Domami Opieki Diennej i Domami Pomocy Społecznej w organizacji tematycznych wystaw czasowych eksponatów przygotowanych przez ich pensjonariuszy. Zapraszanie ich uczestników wraz z rodzinami na uroczyste wernisaże.
8	Szereg informacji spotów i treści zawartych na stronach internetowych BgPN	2020 i nadal	Na stronach Parku zawarto szereg informacji mających przenieść część działań edukacyjnych do sieci co spowodowało iż odbiorcy uczestniczyli w procesie edukacyjnym i jednocześnie pozostawali w domach. Ma to duże znaczenie dla powstrzymania epidemii COVID.
9	Informacje, spoty treści edukacyjne oraz posty zawarte na Facebooku BgPN	2020 i nadal	Na stronach Facebooka oraz Instagrama Parku zamieszczano materiały poświęcone edukacji przyrodniczej a w szczególności serie poznawcze takie jak informacje o florze i faunie Parku umieszczane w oddzielnych postach. Cel edukacyjny oraz ograniczający pandemię COVID podobnie jak w poprzednim wypadku strony BgPN.
10	Projekcje filmów i diaporam o przyrodzie Parku na stronach BgPN	2020 i nadal	Przeniesiono projekcje filmów i diaporam oraz prezentacji edukacyjnych do sieci.

Białowiecki Park Narodowy			
1.	Dostępność obiektów Parku dla osób starszych o ograniczonej mobilności	całoroczne działanie cykliczne	Utrzymanie ławek umożliwiające osobom starszym odpoczynek podczas zwiedzania Parku Pałacowego. Utrzymanie podjazdów do platform widokowych ułatwiających osobom starszym zwiedzanie Rezerwatu Pokazowego Żubrów oraz wind w Muzeum BPN. W holu muzeum zapewniono miejsca siedzące dla osób oczekujących na wejście na ekspozycję stałą. Umożliwiono zwiedzanie Rezerwatu bryczką.
2.	Dostępność treści dla osób o osłabionych wiekiem zmysłach wzroku i słuchu	całoroczne działanie cykliczne	Materiały audiowizualne wykorzystywane w obiektach Parku zostały przygotowane oraz utrzymywane są w standardach dostępności dla osób starszych o osłabionych wiekiem zmysłach wzroku i słuchu (możliwość skutecznego zwiększenia głośności ścieżek dźwiękowych w audio-przewodnikach; kontrastowe i czytelne czcionki użyte na tablicach informacyjnych).
3.	Włączanie w działania na rzecz ochrony przyrody i edukacji	2020 i nadal	Realizowano eventy edukacyjne np. Wilcza Noc oraz akcje ochrony przyrody, np. Akcja Czynnej Ochrony Płazów, w których przygotowaniu i realizacji uczestniczyły osoby starsze, współpracujące w tego typu działaniach z Parkiem. Współpraca odbywała się na zasadach wolontariatu.
4.	Zachęcenie osób starszych do zwiedzania Parku poprzez opracowanie skierowanej do nich oferty turystycznej	2020 i nadal	Przygotowanie oferty turystycznej BPN skierowanej do seniorów, która została umieszczona w folderze pt. „Puszcza Białowiecka. Oferta dla seniorów” wydanym przez Lokalną Organizację Turystyczną „Region Puszczy Białowieckiej” w ramach realizacji zadania publicznego pt. „Marka Puszcza Białowiecka – wzmocnienie potencjału regionu”. Folder dostępny jest m.in. w punktach informacji turystycznej.
5.	Opracowanie mapy Białowieckiego Parku Narodowego na mapach Google	2020 i nadal	Utworzenie mapy Białowieckiego Parku Narodowego z zaznaczeniem granic Parku, szlaków i obiektów turystycznych wraz z krótkimi opisami w usłudze Google Maps podnosi dostępność informacji o Parku, pomaga np. w wyznaczeniu trasy dojazdu do obiektów turystycznych BPN, zachęcając również osoby starsze, aktywnie korzystające z nowych technologii, do wizyty w Parku.
6.	Wprowadzenie możliwości dokonywania zakupu biletów wstępu do obiektów BPN online	2020 i nadal	Uruchomienie strony internetowej zintegrowanej z systemem kasowym służącej do sprzedaży biletów do obiektów turystycznych Parku online umożliwia ich nabycie niezależnie od godzin otwarcia kas i dokonywanie płatności bezgotówkowych, co ma znaczenie jako środek zapobiegawczy negatywnym skutkom pandemii COVID-19 m.in. dla osób starszych, ponieważ przekłada się m.in. na zmniejszenie kolejek w kasach obiektów.
7.	Praktyczne zapobieganie negatywnym skutkom pandemii COVID-19	2020 i nadal	Limitowanie liczby osób w grupach zwiedzających obiekty turystyczne Parku zgodnie z wytycznymi sanitarno-epidemiologicznymi; zapewnianie stałej dostępności płynów do dezynfekcji rąk umieszczanych przy wejściach do obiektów turystycznych Parku wewnątrz budynków; noszenie maseczek; dezynfekcja elementów infrastruktury turystycznej (m.in. poręczy, ławek i innych często dotykanych powierzchni) przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa turystów, w tym osób starszych w czasie pandemii COVID-19.
8.	Działania informacyjne mające na celu zapobieganie negatywnym skutkom pandemii COVID-19	2020 i nadal	Umieszczanie w pobliżu wejść do obiektów turystycznych tablic ostrzegawczych zawierających informacje o aktualnych zasadach udostępniania tych obiektów oraz przypomnienie podstawowych zasad sanitarnych obowiązujących zwiedzających w czasie epidemii zwiększa bezpieczeństwo turystów, w tym osób starszych w okresie pandemii COVID-19.

Biebrzański Park Narodowy			
1.	Edukacja przez Internet	2020	Strona internetowa www.biebrza.org.pl jest przystosowana w podstawowym zakresie dla osób słabowidzących, z opcją powiększania tekstu zgodnie z międzynarodowym standardem WCAG 2.0, o odpowiednio wysokim kontraście, czytelną czcionką, logicznie rozmieszczonymi elementami nawigacyjnymi.
2.	Środki bezpieczeństwa w czasie pandemii	2020	Dezynfekcja miejsc odwiedzanych przez turystów oraz zapewnienie dostępu do środków dezynfekcji i czystości w punktach informacji turystycznej Parku oraz sanitariacie pola namiotowego Parku. W punkcie informacji turystycznej Parku wydzielone obszary przebywania turystów z zachowaniem bezpiecznej odległości oraz wprowadzenie limitu osób mogących jednocześnie przebywać na danym obszarze.
Bieszczadzki Park Narodowy			
1.	Tworzenie szlaków o większej dostępności wraz z infrastrukturą terenową i edukacyjną	Zrealizowano	1.Opracowano przewodniki do ścieżek przyrodniczo-historycznych: „Tarnawa Niżna – Dźwiniacz Górny” oraz „W dolinie górnego Sanu”, które przebiegają wzdłuż doliny i mają łagodny przebieg - odpowiednie m.in. dla osób starszych. Przystanki ścieżki zainstalowano w terenie zawierające krótkie informacje przyrodnicze.
		Zrealizowano	2.Otwarto nowy odcinek szlaku Przełęcz Wyżna – Dział, który jest stosunkowo mało wymagający a ułatwia wyjście w strefę widokową.
		W realizacji	3.Wykonano wstępny konspekt elementów infrastruktury edukacyjnej na ścieżkę po torfowisku wysokim w Tarnawie Niżnej o długości ok. 300 mb drewnianej kładki z barierami. Realizacja zaplanowana jest w 2021 r.
		Zrealizowano	4.W wielu miejscach na podejściach wzdłuż istniejących szlaków zainstalowano stopnie oraz bariery i poręcze, które ułatwiają się podparcie i bezpieczne poruszanie.
		Zrealizowano	5. Wykonanie nowej wystawy plenerowej w Wołosatem przybliżającej atrakcje przyrodnicze i kulturowe Bieszczadów.
		Zrealizowano	6. Edukacja na szlakach – prowadzenie edukacji ekologicznej i udzielanie informacji na szlakach i parkingach, ułatwiających i zachęcających do korzystania z oferty edukacyjnej i turystycznej Parku.
2.	Likwidacja barier architektonicznych oraz zwiększenie dostępności obiektów edukacyjnych Bieszczadzkiego Parku Narodowego.	W realizacji.	1.W 2020 r. wykonano w ramach przedsięwzięcia pn. „Remont, modernizacja i doposażenie Ośrodka Edukacji Ekologicznej wraz z Muzeum Przyrodniczym Bieszczadzkiego Parku Narodowego w Ustrzykach Dolnych”, kompletną dokumentację projektowo-kosztorysową uwzględniającą m.in. likwidację barier architektonicznych oraz instalację windy. W grudniu 2020 r. ogłoszono przetarg na roboty budowlane. Realizacja umowy przyczyni się do modernizacji ekspozycji muzealnych oraz ośrodka wraz z instalacją windy i dogodnych toalet.
		Zrealizowano	2.W ramach projektów wykonano na szlakach i ścieżkach przyrodniczych nowe elementy małej infrastruktury (kładki, ławki, poręcze itp.) ułatwiające zwiedzanie Parku i bezpieczne poruszanie się w terenie.
		Zrealizowano	3.ogród edukacyjny przy Terenowej Stacji Edukacji Ekologicznej w Suchych Rzekach dający możliwość

			poznania roślin występujących m.in. w wyższych położeniach (w tym połoninach), które ze względu na ograniczenia związane z poruszaniem się w górskim terenie mogą być niedostępne do zobaczenia w naturze.
3.	Edukacja poprzez Internet		strona internetowa Parku jest przystosowana w podstawowym zakresie dla osób słabowidzących, z opcją powiększania tekstu zgodnie z międzynarodowym standardem WCAG 2.0, o odpowiednio wysokim kontraście, czytelną czcionką, logicznie rozmieszczonymi elementami nawigacyjnymi. Dla osób słabo słyszających uzupełniono materiały audio-wideo o napisy.

Park Narodowy „Bory Tucholskie”

1.	Czwartkowe spotkania z przyrodą	bezterminowo - od 2004 roku	Są to wykłady o różnej tematyce przyrodniczej i kulturowej przeznaczone dla osób dorosłych. Uczestnikami są m. in. studenci Uniwersytetów III Wieku. Park współpracuje z czterema Uniwersytetami III Wieku. Każdorazowo wysyłane są do nich zaproszenia. Informacje ukazują się również w lokalnej prasie, na stronie internetowej Parku, Facebooku oraz na plakatach. W 2020 r. z uwagi na obostrzenia epidemiczne odbyły się tylko dwa wykłady.
2.	Wycieczki przyrodnicze po terenie Parku.	bezterminowo - od 2008 roku	Park prowadzi wycieczki na specjalne zamówienia. Z tej formy chętnie korzystają zorganizowane grupy emerytów. Trasy każdorazowo dostosowywane są do ich możliwości. Oferta znajduje się na naszej stronie internetowej. Z uwagi na panujące obostrzenia epidemiczne w 2020 r. przeprowadzono tylko dwa takie spotkania. W większości Park zwiedzali turyści indywidualnie.
3.	Letnia Akademia Przyrodnicza	bezterminowo - od 2008 roku	Są to krótkie wyprawy piesze po terenie Parku z edukatorem. Chętnie uczestniczą w nich osoby starsze. Odbywają się one cztery razy w okresie edukacyjnym. Informacje ukazują się w lokalnej prasie, na stronie internetowej Parku, Facebooku oraz na plakatach. W 2020 r. spotkania te odbyły się w obowiązującym reżimie sanitarnym.
4.	Botaniczna ścieżka dydaktyczna	bezterminowo - od 2005 roku	Botaniczna ścieżka dydaktyczna przeznaczona jest dla tych wszystkich, którzy pragną zapoznać się z florą regionu Borów Tucholskich, a nie mogą odbywać dłuższych wędrówek a do tych zaliczają się często osoby starsze. Mogą z niej korzystać również osoby na wózkach inwalidzkich. Na niewielkim obszarze posadzono typowe i jednocześnie kluczowe gatunki dla flory Borów Tucholskich, stosunkowo łatwe do rozpoznawania. Ścieżkę można zwiedzać indywidualnie. Informacja umieszczona jest na stronie internetowej Parku.
5.	Edukacja przyrodnicza poprzez Internet	bezterminowo	Z powodu obowiązującego stanu epidemii COVID-19 edukacja przyrodnicza jest prowadzona przez Internet, na stronie internetowej Parku oraz na Facebooku. Drogą on-line przekazujemy informacje na temat prowadzonej przez Park działalności w zakresie ochrony przyrody, edukacji i turystyki. Pozwala to osobom chcącym odwiedzić Park zapoznać się z zasadami obowiązującymi na jego terenie, poszerzyć wiedzę na temat Parku i w ten sposób zachęcić do jego zwiedzania przy poszanowaniu zasad jego ochrony.

Drawieński Park Narodowy

1.	Zachodniopomorska Karta Seniora	Obowiązuje od czerwca 2018 r.	Udział Parku w programie Zachodniopomorska Karta Seniora - 50% ulga – pobyt na miejscach biwakowania DPN wraz z noclegiem dla osób posiadających taką Kartę
Gorczański Park Narodowy			
1.	Oferta edukacyjna dla seniorów.	od 2019 r.	W związku z otwarciem w 2019 r. Ośrodka Edukacyjnego GPN i ekspozycji przyrodniczej przygotowano „Informator dla nauczycieli i organizatorów wycieczek edukacyjnych”, z ofertą edukacyjną GPN dla różnych grup odbiorców, w tym także dla seniorów, jako jednej z grup docelowych. Oferta dla seniorów zawiera propozycje zajęć stacjonarnych i terenowych, które są realizowane w parku dworskim hr. Wodzickich w Porębie Wielkiej, w sąsiedztwie OE GPN.
2.	Dostosowanie bazy edukacyjnej dla osób starszych i niepełnosprawnych – Ośrodek Edukacyjny GPN, ekspozycja przyrodnicza, park dworski.	od 2019 r.	Od października 2019 r. Ośrodek Edukacyjny GPN, ekspozycja przyrodnicza oraz teren zabytkowego parku dworskiego - park dolny są dostosowane do potrzeb osób starszych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich. Dzięki temu osoby starsze i niepełnosprawne mogą uczestniczyć w działaniach edukacyjnych proponowanych przez GPN, korzystać z zasobów biblioteki GPN, znajdującej się w Ośrodku Edukacyjnym, a także korzystać z parku dworskiego indywidualnie, w celach rekreacyjnych.
3.	Współpraca ze słuchaczami Uniwersytetów Trzeciego Wieku	stała współpraca	GPN prowadzi zajęcia stacjonarne i terenowe na specjalne zamówienie dla słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz emerytów i rencistów. Przekazuje seniorom materiały edukacyjne i publikacje popularno-naukowe wydawane przez GPN.
4.	Udostępnianie terenu Gorczańskiego Parku Narodowego dla seniorów	2020 r.	W GPN na bieżąco prowadzi się remonty szlaków turystycznych, spacerowych i ścieżek edukacyjnych, a także infrastruktury turystycznej. Zapewnia to bezpieczne wędrowanie i poznawanie przyrody GPN. Dla seniorów dedykowane są przede wszystkim szlaki spacerowe – łatwiejsze pod względem technicznym i nie wymagające nadmiernego wysiłku fizycznego ani konieczności pokonywania dużej różnicy wysokości. Prowadzą głównie drogami dolinowymi, wzdłuż gorczańskich potoków. Na trasie znajdują się miejsca odpoczynku – ławki, ławostoły.
5.	Bilety ulgowe	cały rok	Zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora GPN emeryci i renciści odwiedzający ekspozycję przyrodniczą w Ośrodku Edukacyjnym GPN oraz w Gajówce Mikołaja uprawnieni są do biletu ulgowego.
Park Narodowy Gór Stołowych			
1.	Wystawa „Stereovision 3D” w Centrum Szkoleniowo Edukacyjnym Parku Narodowego Gór Stołowych w Karlowie	od 2018 r.	W 2018 roku z okazji 25-lecia Parku Narodowego Gór Stołowych powstał projekt wykonania w innowacyjnej technice 3D wielkoformatowych zdjęć, których autorem jest Marek Senderski. Wystawa „Stereovision 3D” w nowatorski sposób pokazuje piękno przyrody Gór Stołowych. Wystawa jest udostępniona bezpłatnie dla wszystkich zainteresowanych przez cały rok na terenie Centrum Szkoleniowo Edukacyjnym Parku Narodowego Gór Stołowych. Wystawa przeznaczona jest w szczególności dla osób, które nie są w stanie ze względu na ograniczenia wiekowe, zdrowotne odwiedzić wszystkich szlaków i atrakcji Parku Narodowego Gór Stołowych.
2.	Projekcja filmów w Centrum Szkoleniowo Edukacyjnym Parku Narodowego Gór Stołowych w Karlowie	od 2017 r.	Na terenie Centrum Szkoleniowo-Edukacyjne Parku Narodowego Gór Stołowych w Karlowie odbywają się regularnie projekcje dwóch filmów: Góry Stołowe (2002 r.) oraz Góry Zrodzone z Morza (2018 r.). Filmy mają charakter edukacyjny, przedstawiają piękno Parku Narodowego Gór Stołowych.

			Z projekcji filmów korzystają osoby starsze, które wraz z młodszymi dziećmi pozostają w Karłowie czekając na pozostałą część grupy, która zwiedza Szczeliniec Wielki. Wstęp jest wolny.
3.	Dostosowanie bazy edukacyjnej dla osób starszych – ekspozycja Ekocentrum PNGS	2019 r.	W ramach realizacji tego działania w trakcie tworzenia nowej ekspozycji stałej w Ekocentrum PNGS dostosowano ją do potrzeb osób niepełnosprawnych w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich.
4.	Wymiana barierek metalowych na trasie turystycznej Szczelińca Wielkiego	2019 r.	W 2019 r. została przeprowadzona wymiana wszystkich barierek metalowych na trasie turystycznej Szczelińca Wielkiego. Trasa turystyczna na poszczególnych odcinkach posiadała stare, skorodowane barierki. Osoby starsze oraz niepełnosprawne bardzo często korzystają z opisywanej infrastruktury ze względu na trudny teren. Wymiana barierek oraz zamontowanie nowej infrastruktury zapewnia bezpieczeństwo dla osób starszych.
5.	Wymiana podestów drewnianych na trasie turystycznej Szczelińca Wielkiego i Błędných Skał	Błędné Skały 2017 r.	W 2017 r. została przeprowadzona wymiana wszystkich kładek drewnianych na trasie turystycznej Błędné Skały. Trasa turystyczna na poszczególnych odcinkach posiadała stare, przegniłe kładki. Osoby starsze oraz niepełnosprawne bardzo często korzystają z opisywanej infrastruktury ze względu na trudny teren. Wymiana nawierzchni oraz zamontowanie nowej infrastruktury umożliwiło zachować bezpieczeństwo dla osób starszych.
6.	Obsługa ruchu turystycznego na Błędných Skałach	od 2014 r.	PNGS udostępnił dla turystów drogę wewnętrzną w celu dojazdu do labiryntu Błędných Skał. W związku z tym faktem osoby, które nie są w stanie dojść tam szlakiem mogą skorzystać z dojazdu samochodem bądź autobusem. Jest też wprowadzona 50% ulga na wjazd samochodem dla osób niepełnosprawnych. Na parkingu górnym znajdują się toalety dostosowane dla osób starszych i niepełnosprawnych, które są udostępnione bezpłatnie przez okres sezonu turystycznego.
7.	Prowadzenie działań edukacyjnych dla osób starszych	od 2019 r.	W ramach zadania prowadzone były zajęcia edukacyjne dla osób starszych przybywających w rejon Gór Stołowych na wczasy i turnusy sanatoryjne. W ramach spotkań odbywają się prelekcje i pokazy filmów na temat Gór Stołowych. Zajęcia organizowane były także dla uczestników Uniwersytetów Trzeciego Wieku.
Kampinoski Park Narodowy			
1.	Wycieczki w ramach programów „Akademia Kampinoska” oraz „Przyroda na horyzoncie”	styczeń – marzec 2020	Wykłady, pogadanki i spacer plenerowe dostosowane dla osób starszych, z zachowaniem reżimu sanitarnego.
2.	Uniwersytet III Wieku	Stała działalność parku	Prowadzenie wykładów i spotkań on-line dedykowanych dla seniorów.
3.	Edukacja zdalna osób starszych	cały rok	Głównym kanałem prowadzenia działalności edukacyjnej stał się profil fb Kampinoskiego Parku Narodowego. Na profilu fb zamieszczano szereg ciekawostek przyrodniczych, artykuły na temat flory, fauny i historii KPN. Dużym zainteresowaniem cieszyły się również filmy z fotopułapek, propozycje wycieczek umożliwiających indywidualne zwiedzanie najpiękniejszych miejsc w KPN. Na stronie internetowej parku zamieszczono publikacje KPN w wersji PDF.

4.	Dzień łosia	20.09.2020	Coroczna impreza adresowana do szerokiego grona odbiorców. W 2020 roku zorganizowane w formule on-line. Pogadanki, spacerzy cieszące się zainteresowaniem osób starszych, które stanowią znaczną część uczestników.
5.	Bezpieczeństwo	marzec – grudzień 2020	Seniorzy stanowią bardzo dużą grupę osób odwiedzających ośrodki edukacyjne KPN. Wprowadzono obostrzenia związane z pandemią COVID-19. Przeprowadzono szeroko zakrojoną kampanię informacyjną nt. zagrożeń epidemicznych i obowiązujących obostrzeniach. W miejscach kontaktu zamontowano dozowniki z płynem dezynfekującym, wprowadzono limity wejść, wydzielono bezpieczne strefy dostępu.
6.	Dostosowanie infrastruktury turystycznej dla osób starszych i niepełnosprawnych	Stała działalność parku	Modernizacja szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych i in.
Karkonoski Park Narodowy			
1.	Współpraca z Karkonoskim Sejmikiem Osób Niepełnosprawnych w Jeleniej Górze	cały rok	Zapoznanie z oferta edukacyjną KPN i częściowe jej włączenie w działania KSON : spotkania programowe, warsztaty edukacyjne, zwiedzanie wystawy „Wirtualne Karkonosze”, dwie wycieczki tematyczne (Leśna i Ametystowa ścieżka).
2.	Współpraca z Uniwersytetem III Wieku „Jeszcze Młodzi” w Szklarskiej Porębie	cały rok	Słuchacze UTW systematycznie korzystają z oferty KPN: biorę udział w e wszelkiego typu wydarzeniach edukacyjnych. W związku ze znacznym zapotrzebowaniem organizujemy prezentacje multimedialne, pogadanko, projekcje filmów specjalnie dla tej grupy odbiorców w umówionych terminach.
3.	Spacerzy wiosenne.	maj 2020	W warunkach pandemicznych, stosownie do reżimu sanitarnego, zorganizowany został cykl spacerów wiosennych dla małych grup - w dużej mierze z tej propozycji korzystały osoby starsze.
4.	Współpraca z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Szklarskiej Porębie	cały rok	Jest to instytucja, która , która dynamicznie współpracuje z KPN w ramach edukacji ekologicznej osób starszych. Organizowane były wycieczki, warsztaty edukacyjne
5.	Dzień Laboranta i warsztaty zielarskie w Centrum Informacyjnym w Karpaczu	10.06.2020	Coroczna impreza adresowana do szerokiego grona odbiorców i ciesząca się dużym zainteresowaniem wśród osób starszych, które stanowią znaczną część uczestników.
6.	Zajęcia w Ogrodzie Ziół i Krzewów w Karpaczu, samodzielne zwiedzanie Ogrodu.	od maja do października 2020	Usytuowanie i specyfika Ogrodu(przy Centrum Informacyjnym w Karpaczu)sprawiają, że jest to miejsce szczególnie polecane osobom starszym. Ogród jest także dostępny dla osób niepełnosprawnych.
7.	Udostępnianie wystawy stałej „Wirtualne Karkonosze” oraz ekspozycji z makietą wschodnich Karkonoszy w obiektach edukacyjnych w Szklarskiej Porębie i Karpaczu.	cały rok	Ośrodki edukacyjne KPN w Szklarskiej Porębie i w Karpaczu są wyposażone w ekspozycje łatwo dostępne dla osób starszych. Elementy dotykowe ułatwiają samodzielne zwiedzanie, a specjalna platforma do transportu osób na wózkach inwalidzkich i z trudnościami w poruszaniu się umożliwi im także korzystanie z prezentacji i projekcji filmów w Karkonoskim Centrum Edukacji Ekologicznej w Szklarskiej Porębie.
8.	Udostępnienie szlaku niebieskiego na odcinku do parkingu przy Drodze Krajowej nr 3 do Wodospadu Szklarki –	cały rok	Szlak jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub ograniczeniami ruchowymi. Jego długość wynosi 375 m. Szlak jest dostępny także zimą. Jest to także ścieżka edukacyjna „Do Wodospadu Szklarki”. na której zlokalizowane zostały stanowiska i pulpity edukacyjne. Dostępny jest

	ścieżka dydaktyczna „Do Wodospadu Szklarki” dla osób niepełnosprawnych i starszych.		także przewodnik po ścieżce w wersji papierowej oraz PDF.
9.	Udostępnienie szlaku czarnego (Śląskiej Drogi) na odcinku od górnej stacji wyciągu krzesikowego na Kopę do schroniska Dom Śląski dla osób niepełnosprawnych i starszych.	cały rok (wiosna –jesień)	Szlak jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych i ograniczonych ruchowo. Jego długość wynosi 1260 m, szerokość ok. 1 m. Szlak funkcjonuje w warunkach wysokogórskich (piętro subalpejskie), jest skomunikowany z wyciągiem krzesikowym na Kopę. Na szlaku wyeksponowane są pulpity edukacyjne.
10.	Edukacja zdalna osób starszych	cały rok	Na stronie internetowej KPN (www.kpnmab.pl) znajdują się wybrane panoramy Karkonoszy oraz wirtualna wycieczka i ciekawe filmy - te zdalne atrakcje umożliwiają zwiedzanie najciekawszych miejsc w Parku także bez wychodzenia z domu. Ponadto na parkowym FB zamieszczamy szereg ciekawostek przyrodniczych. Zainteresowani znajdą także publikacje w wersji PDF.
11.	Festyn Jesienny w Jeleniej Górze - Cieplicach	0.10.2020	Wydarzenie zostało zorganizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i adresowane było do osób starszych – emerytów i podopiecznych placówki. KPN wystąpił ze stanowiskiem edukacyjnym, konkursami, grami i zabawami o tematyce przyrodniczej.

Magurski Park Narodowy

1.	Dostosowanie Ośrodka Edukacyjno-Muzealnego im. Jana Szafranieckiego w Krempnej do potrzeb osób starszych	2019 i obecnie	Nowa ekspozycja w Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym posiada aktualnie ścieżkę zwiedzania dostosowaną do osób z ograniczeniami mobilności. Na korytarzach rozmieszczono również dużo dodatkowych miejsc odpoczynku (pufy, fotele, ławki), na brak których zwracały wcześniej uwagę zwłaszcza osoby starsze. Obecnie mogą zwiedzać Ośrodek w swoim własnym tempie i bez problemu odpocząć, kiedy tego potrzebują. Dodatkowo urządzono kącik czytelniczy wyposażony w wygodne fotele i biblioteczkę, która cieszy się również powodzeniem wśród seniorów. Ta grupa objęta została również zniżką na bilet wstępu na główną salę ekspozycyjną.
2.	Realizacja warsztatów przyrodniczo-rękodzielniczych	2020	Pod koniec roku opracowano nowe warsztaty realizowane przez Zespół ds. Edukacji, skierowane głównie do osób starszych. Po konsultacjach i licznych rozmowach zdecydowano się na wprowadzenie do oferty edukacyjnych warsztatów rękodzielniczych, które pomagają utrzymać umiejętności manualne seniorów, będąc jednocześnie ciekawą propozycją merytoryczną. Do tej pory zrealizowano kilka z nich z różnymi grupami seniorów, co zostało przyjęte przez nich z dużym entuzjazmem.
3.	Zwiększenie dostępności działań edukacyjnych	2020	Pandemia COVID-19 wpłynęła na zmianę formy prowadzenia wielu działań edukacyjnych podejmowanych przez MPN. Podjęte zostały nowe formy edukacji z wykorzystaniem mediów społecznościowych i platform cyfrowych. Dzięki temu zdecydowanie wzrosła dostępność wielu treści, z których łatwiej mogły skorzystać również osoby starsze. Na podstawie otrzymywanych od nich informacji wiemy, że działania te były dla nich interesujące i chętnie brali w nich udział.
4.	Naprawa infrastruktury turystycznej w terenie	2020	Infrastruktura terenowa w postaci ławek, deszczochronów czy barierek jest instalowana na terenie Parku, aby umożliwić bezpieczny kontakt z przyrodą, szczególnie osobom mniej sprawnym. W zeszłym roku wyremontowane zostały te elementy, które nie spełniały już wystarczająco dobrze

			swojej funkcji. Dzięki temu także seniorzy, którzy często posiadają ograniczenia w poruszaniu się, będą mogli dotrzeć w miejsca wcześniej trudno dla nich dostępne. Likwidacji uległy również bariery uniemożliwiające im pokonanie dłuższych lub trudniejszych tras – umiejscowienie w tych miejscach ławek wypoczynkowych, barierek czy mostów, przyczynia się do dużo lepszego udostępnienia również osobom starszym kontaktu z przyrodą.
5.	Czasopismo „Magura”	2020 – 4 numery	Czasopismo „Magura” wydawane jest z myślą o lokalnej społeczności. Tradycyjna forma papierowej gazety została zachowana także ze względu na osoby starsze, które chętnie z niej korzystają i preferują od wersji cyfrowej. Czasopismo jest kolportowane także do niewielkich miejscowości w otulinie Parku, co zdecydowanie ułatwia dotarcie z nią do osób starszych, z ograniczoną mobilnością.
Narwiański Park Narodowy			
1.	Projekt „Liderzy kooperacji” realizowany w ramach Projektu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój finansowanego ze środków EFS na lata 2014-2020.	01.04.2018 - 31.03.2021	Park oddelegował jedną osobę, która zajmowała się pomocą przy organizacji spotkań klubu seniora w gminie Kobylin Borzymy (gmina, w której położona jest siedziba Parku), pomagała też przy mobilizowaniu mieszkańców gminy do udziału w wydarzeniach. Prowadzone były też prelekcje na temat parku.
Ojcowski Park Narodowy			
1.	Otwarcie ścieżki Drewniana Droga	2020/2021	W styczniu 2021 r. otwarto ponownie ścieżkę Drewniana Droga, prowadzącą ze Skały do Ojcowa. Ojcowski Park Narodowy, przy wsparciu finansowym Funduszu Leśnego LP, odbudował zawalony most na Prądniku w 2020 r. i udostępnił ścieżkę. O otwarciu ścieżki zabiegały różne grupy społeczne ze Skały i okolic, w tym zrzeszenia lokalnych seniorów, wskazujących na poprawę zdrowia fizycznego i psychicznego w związku z możliwością korzystania z ww. ścieżki.
3.	Utrzymanie tras Nordic Walking	od 2016	Trasy Nordic Walking przebiegające przez Park stanowią atrakcję dla osób starszych. Są licznie uczęszczane przez grupy z lokalnych klubów seniorów, dla których ta forma rekreacji jest atrakcyjna. W 2020 r. stanowiły one miejsca rekreacji w czasie zamknięcia innych podobnych miejsc, a także mogły służyć rehabilitacji dla osób, które przeszły zakażenie COVID-19.
4.	Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych	corocznie	Wszelkie udogodnienia dla osób niepełnosprawnych poprawiają dostępność także dla osób starszych. Dotyczy to m.in. Centrum Edukacyjno-Muzealnego i Ośrodka Edukacyjnego, a także toalety przy Jaskini Ciemnej. Od kwietnia 2020 r. wydłużono czas otwarcia toalety (od 8.00 do 20.00) w centrum Ojcowa (tzw. „stara lodownia”). Na szlakach sukcesywnie montowane są bariery. W wielu miejscach Parku dostępne są miejsca odpoczynku – ławki, ławostoły i wiaty. W całym Parku umieszczono czytelne tablice zw. z zachowaniem szczególnej ostrożności w zw. z pandemią COVID-19, a przy obiektach Parku dostępny był płyn dezynfekcyjny. W 2020 r. poprawiono także nawierzchnię szlaku niebieskiego w Wąwozie Ciasne Skałki, dzięki czemu poprawiło się bezpieczeństwo na szlaku oraz dostępność dla osób starszych.
5.	bilety ulgowe	corocznie	bilety ulgowe dla emerytów i rencistów do wszystkich obiektów turystycznych
Pieniński Park Narodowy			

1.	Zniżka dla emerytów zwiedzających Park	2020	Emeryci mają prawo do ulgi w opłacie za udostępnienie Parku do zwiedzania
2.	Sieć pawilonów wystawowych dostępnych dla osób z ograniczeniami ruchowymi	2020	Pawilony w Szczawnicy, Sromowcach Kątach, Sromowcach Niżnych oraz w dyrekcji parku w Krościenku n.D. nie posiadają barier architektonicznych, są tu podjazdy dla wózków inwalidzkich, w Krościenku znajduje się winda. W Krościenku n.D., w Szczawnicy i w Sromowcach Kątach znajdują się toalety dla niepełnosprawnych.
3.	Strona internetowa dostępna dla osób niewidomych i niedowidzących	2020	Strona internetowa parku www.pieninypl jest dostosowana do potrzeb niepełnosprawnych wzrokowo, ponadto na stronie znajdują się foldery tematyczne o Pieninach w formie plików dźwiękowych mp3.

Poleski Park Narodowy

1.	Wydanie książki ilustrowanej pt. „Poleski Park Narodowy”	2020	Wydawnictwo zostało przygotowane z myślą o szerokim gronie odbiorców. Tekst, który znajduje się na początku każdego rozdziału, został napisany językiem prostym i przystępnym dla każdego, w tym dla osób starszych. Głównym elementem książki są zdjęcia – roślin, zwierząt, krajobrazów.
2.	Wybudowanie ośrodka edukacyjnego „Poleskie Sióło”	2020	Powstał obiekt składa się z chałupy, stodoły i spichlerza, na jego terenie znajduje się także piwnica typu ziemianka. Ośrodek został wyposażony w eksponaty muzealne. Znajdują się w nim sale dydaktyczne przystosowane do przyjmowania turystów indywidualnych i grup zorganizowanych. Będą się w nim odbywać warsztaty i zajęcia edukacyjne pokazujące trudy życia na poleskiej wsi. Ze względu na swój charakter, ośrodek może być szczególnie atrakcyjny dla osób starszych, które pamiętają dawne zabudowania poleskie, oraz dawne życie na wsi.
3.	Modernizacja / remont infrastruktury turystycznej na terenie o.o. Wola Wereszczyńska, Łowiszów, Orłów, Bubnów, Kochanowskie i Zbójno	2020	Zabiegi miały na celu poprawę dostępności infrastruktury turystycznej dla zwiedzających, w tym osób starszych.
4.	Wydruk i montaż tablic z mapą Poleskiego Parku Narodowego	2020	Mapy zostały umieszczone w różnych miejscach na terenie Parku.

Roztoczański Park Narodowy

I.	Dostępność obiektów Parku dla osób starszych o ograniczonej mobilności i		Przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych: z niepełnosprawnością ruchową i niedowidzących a przez to również ułatwiający dostęp dla osób starszych.
1.	Wystawa stała w Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym RPN	Od 2010	Wystawa prezentująca walory przyrodnicze Parku dostosowana do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się oraz poruszających się na wózkach, jest wyposażona w windę. W razie konieczności istnieje możliwość zwiększania głośności lektora w kioskach multimedialnych na ekspozycjach.
2.	Film o Roztoczańskim PN	Od 1994	Odtwarzany w Sali prelekcyjnej na 75” monitorze daje możliwość zapoznania się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi Parku bez konieczności wyjścia w trudno dostępny teren na szlakach i ścieżkach w RPN.
3.	Punkt Informacji Turystycznej wraz z	Od 2019	Nowy obiekt przy Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym. Ułatwienia dla osób mających trudności w

	toaletami		poruszaniu się oraz poruszających się na wózkach – brak barier architektonicznych, szerokie drzwi.
4.	Izba Leśna we Floriance	Od 2021	Ułatwienia dla osób mających trudności w poruszaniu się oraz poruszających się na wózkach – brak barier architektonicznych, wykonanie podjazdu z poręczami oraz zwiększenie szerokości drzwi. System oprowadzania na zasadzie lektorów.
5.	Pomost wraz z kładką na zwymdzeniu przy Stawach Echo	Od 2007	Ułatwienia dla osób mających trudności w poruszaniu się oraz poruszających się na wózkach – drewniana kładka o odpowiednim kącie nachylenia z poręczami oraz pomost z poręczami i barierkami, które ułatwiają podparcie się i bezpieczne poruszanie.
6.	Trasa rowerowa do Florianki (ok. 6 km) – transport turystyczny	Od 2019	Ułatwienia dla osób mających trudności w poruszaniu się. Możliwość dotarcia w sezonie turystycznym V-X po utwardzonej trasie rowerowej tzw. Meleksami do Florianki - Izby Leśna oraz Ośrodek Hodowli Zachowawczej konika polskiego (hodowla stajenna w RPN).
7.	Parkingi przy obiektach edukacyjnych oraz przy wejściach na główne szlaki i ścieżki	przy OEM od 1994 pozostałe od 2019	Utwardzone parkingi, w tym z wyznaczonymi miejscami dla osób niepełnosprawnych. Deszczochrony wraz z ławkami i stolikami.
8.	Miejsca wypoczynku na szlakach i ścieżkach	Od 1994	Mała architektura drewniana – ławki, deszczochrony wraz z ławkami i stolikami umożliwiającymi krótki odpoczynek i zjedzenie posiłku.
9.	Ulgowe karty wstępu do RPN i obiektów edukacyjnych	Od 1994	Emeryci mają prawo do ulgi w opłacie za udostępnianie Parku do zwiedzania.
10.	Imprezy edukacyjne	Od 1994	Otwarte lub cykliczne imprezy edukacyjne skierowane do wszystkich grup wiekowych, w tym osób starszych np. corocznie organizowany Dzień otwarty RPN, w którym uczestniczą chętnie całe rodziny pokoleniowe – dziadkowie, dzieci i wnuki – co wzmacnia ich relacje i przekaz.
II.	Edukacja poprzez Internet		Zgodnie z międzynarodowym standardem WCAG 2.0
1.	Strona internetowa Parku	Od 2015	Strona internetowa Parku jest przystosowana w podstawowym zakresie dla osób słabowidzących, z opcją powiększania tekstu zgodnie z międzynarodowym standardem WCAG 2.0, o odpowiednio wysokim kontraście, czytelną czcionką, logicznie rozmieszczonymi elementami nawigacyjnymi.
2.	Aplikacja na telefon – Centralny Szlak Rowerowy Roztocza	Od 2020	Przystosowana w podstawowym zakresie dla osób słabowidzących, z opcją powiększania tekstu zgodnie z międzynarodowym standardem WCAG 2.0, o odpowiednio wysokim kontraście, czytelną czcionką, logicznie rozmieszczonymi elementami nawigacyjnymi.
III.	Zapobieganie COVID-19		
1.	Obiekty edukacyjne i turystyczne w Parku	Od 2020	Wszelkie obiekty edukacyjne Parku przystosowano do zasad i zaleceń ogłaszanych przez administrację rządową a dotyczących zapobieganiu COVID-19. Stosowano aktualnie obowiązujące obostrzenia przy korzystaniu z tego typu obiektów.
Słowiński Park Narodowy			
1.	Wzbogacenie ekspozycji w filii Muzeum SPN w Rowach	2020	Filia Muzeum w Rowach jest przystosowana architektonicznie dla osób starszych, schorowanych. Wzbogacenie o dodatkowe ekspozycje podniosło jej walor edukacyjny dla zwiedzających, w tym dla uczestników Uniwersytetów III Wieku, dla których ośrodki wczasowe w Rowach przygotowały

			specjalną całoroczną ofertę edukacyjną i rehabilitacyjną.
2.	Wprowadzenie opłaty jednorazowej za 'Kompleks Czołpino'	2020	Opłata za 'Kompleks Czołpino' obejmująca wstęp do Parku, wstęp do Muzeum SPN w Czołpinie oraz na latarnię morską jest niższa niż suma opłat za wstęp do poszczególnych obiektów, co sprawia, że osoby mniej zamożne, często są to emeryci, renciści, niepełnosprawni, osoby starsze, chętniej korzystają z takiej oferty.
3.	Udostępnienie audioprzewodników w Muzeum SPN w Czołpinie	2020	Umożliwienie zwiedzania Muzeum SPN w Czołpinie ze specjalnie dedykowanymi ścieżkami dla osób niedowidzących (audiodeskrypcja) i niedosłyszących (język PJM). W czasie pandemii audioprzewodniki wraz ze słuchawkami podlegają dezynfekcji z użyciem zakupionego sprzętu.
4.	Prowadzenie edukacji online	2020	W dobie pandemii zintensyfikowano edukację online, szczególnie za pomocą strony https://poisslowinski.pn.pl/ oraz Facebooka. Ukazujące się tam artykuły i posty redagowane są z uwzględnieniem osób ze specjalnymi potrzebami.

Świętokrzyski Park Narodowy

1.	Udostępnianie galerii widokowej na gołoborzu na Łysej Górze	2020 (okresowo nieczynna ze względu na Covid-19)	Świętokrzyski Park Narodowy udostępnia największe gołoborze w Parku za pomocą specjalnej platformy wyposażonej w poręczę, która pozwala w łatwiejszy i bezpieczniejszy sposób dotrzeć i zobaczyć jedną z największych atrakcji przyrodniczej w Parku. Platforma zdecydowanie pomaga w prezentacji gołoborza zwłaszcza osobom starszym.
2.	Udostępnianie Muzeum ŚPN na Świętym Krzyżu	2020 okresowo nieczynna ze względu na Covid-19)	Świętokrzyski park Narodowy udostępnia wystawę przyrodniczą na parterze budynku Muzeum (jeden poziom bez barier architektonicznych). Wystawa prezentuje bogactwo faunistyczne i florystyczne w oparciu o różne ekosystemy parku i typy lasu. Przedstawia różnorodną budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich wraz z licznymi i ciekawymi świadectwami życia w poszczególnych okresach geologicznych.
3.	Udostępnienie do zwiedzania przyrodniczo-kulturowej ścieżki edukacyjnej „Śladem kolejki wąskotorowej”	2019-2020	Przyrodniczo-kulturowa ścieżka edukacyjna „Śladem kolejki wąskotorowej” została stworzona również z myślą o osobach starszych, mających trudności z pokonywaniem stromych, typowo górskich odcinków szlaków występujących w ŚPN. Jest to trasa prowadzona po nasypie dawnej kolejki wąskotorowej w terenie leśnym, a więc zacienionym i stosunkowo płaskim, bez przewyższeń, umożliwiającym osobom starszym bezproblemowe pokonanie wybranego odcinka w/w trasy. Trasa ma ok. 16 km. W wybranych punktach zostały stworzone miejsca spoczynkowe, wyposażone w stoły i ławki. Powyższe miejsca umożliwiają osobom starszym bezproblemowe pokonanie wybranego odcinka trasy wraz z odpoczynkiem.
4.	Zajęcia terenowe z uczestnikami uniwersytetów trzeciego wieku	2020	Zajęcia terenowe prowadzone z osobami starszymi wg zapotrzebowania. Najczęściej zajęcia odbywają się w otoczeniu dyrekcji ŚPN w Bodzentynie lub na łatwiejszych szlakach w Parku.

Tatrzański Park Narodowy

1.	Konferencja „Moje miasto - moja tożsamość”	26-10-2019	Uczestnikami konferencji byli słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Wydarzenie to miało na celu przybliżenie zmian zachodzących w przestrzeni miasta, zwrócenie uwagi na zmiany zachodzące w przestrzeni Tatrzańskiego Parku Narodowego i podkreślenie odpowiedzialności społeczeństwa za
----	--	------------	---

			otaczającą przestrzeń.
Park Narodowy „Ujście Warty”			
1.	Wakacyjne spotkania – 2020	Lipiec-sierpień 2020	Przygotowano 5 tras tematycznych z zadaniami, w tym 2 trasy krótkie, łatwe do przejścia, m.in. dla osób starszych.
2.	Filmy edukacyjne na you tube.	2020	Z uwagi na ograniczenia, związana z pandemią, przygotowano 3 filmy - wycieczki po ścieżkach przyrodniczych Parku. Szczególnie wskazane dla osób, które z uwagi na pandemię nie mogły lub nie chciały przyjeżdżać do Parku. Przygotowano również 7 filmów edukacyjnych – relacji z Akcji Karmnik, które zostały zaopatrzone w napisy dla osób niedostępujących.
3.	Utrzymywanie toalet dla niepełnosprawnych	2020	Toalety są umiejscowiona przy głównych atrakcjach turystycznych Parku (ścieżka przyrodnicza „Ptasim szlakiem” oraz plac odpoczynkowo-postojowy przy Czarnowskiej Górcie). Ułatwiają osobom starszym korzystanie z tych atrakcji.
4.	Prace pielęgnacyjne i remontowe w Przyrodniczym Ogrodzie Zmysłów	2020	Ogród jest częściowo przystosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych: z niepełnosprawnością ruchową i niedowidzących i stąd ma również ułatwiony dostęp dla osób starszych.
Wielkopolski Park Narodowy			
1.	Udostępnianie terenu Wielkopolskiego Parku Narodowego dla seniorów.	2020	W WPN na bieżąco były naprawiane elementy infrastruktury turystycznej, na szlakach pieszych, rowerowych, ścieżkach dydaktycznych i punktach widokowych. Osobom starszym zapewniłmy bezpieczny odpoczynek i przyjemny pobyt pośród przyrody Parku.
2.	Wymiana ogrodzenia oraz postawienie nowych ławek w miejscach odpoczynku przy szlakach turystycznych nad Jeziorem Góreckim.	2020	W 2020 roku wymieniono ogrodzenie na szlakach turystycznych nad Jeziorem Góreckim. Ogrodzenie to na poszczególnych odcinkach wymagało wymiany starych, zmurszałych żerdzi. Osoby starsze bardzo często poruszają się tymi szlakami, korzystając z infrastruktury turystycznej ze względu na urozmaicenie krajobrazowe terenu. Wymiana ogrodzenia oraz postawienie nowych ławek umożliwiło osobom starszym bezpieczny odpoczynek.
3.	Postawienie i bieżące utrzymanie toalet turystycznych wyposażonych w wodę, mydło z płynem dezynfekcyjnym i ręcznikiem papierowym dla niepełnosprawnych i osób starszych	Marzec – październik 2020	Umożliwienie osobom starszym korzystania z toalet umiejscowionych przy parkingach i na terenie stacji turystycznych w Parku (przestrzeganie zasad bezpieczeństwa obowiązujących w zaleceniach ogólnych Ministerstwa Zdrowia w związku z epidemią COVID-19).
4.	Upowszechnianie informacji z zakresu edukacji przyrodniczej przy wykorzystaniu mediów społecznościowych.	Październik - grudzień 2020	Zadanie dotyczyło udostępniania informacji o treści przyrodniczej w ramach edukacyjnego cyklu „Przyroda uczy, bawi i ciekawi” skierowanego do różnych grup wiekowych - w tym osób starszych. Posty zamieszczane były na FB WPN.
5.	Postawienie dużych tablic	Październik 2020	W 2020 roku usytuowano przy parkingach i w miejscach najbardziej atrakcyjnych turystycznie duże

	informacyjnych z mapą WPN.		tablice informacyjne, pokazujące mapę WPN z naniesionymi szlakami turystycznymi. Dla przyjezdnych seniorów w czasie niespodziewanej sytuacji pandemicznej w Polsce, WPN był jedyną alternatywą na zdrowy wypoczynek, we wszystkie dni tygodnia i w letnie wakacje, szczególnie dla mieszkańców Poznania oraz okolic Parku, korzystających jednocześnie z atrakcyjnie położonych, zorganizowanych i administrowanych parkingów. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom odwiedzających WPN, prowadzona była sprzedaż mapy turystycznej Parku w dodatkowych lokalizacjach tzn. przy głównym parkingu w Jeziorach oraz na stacji turystycznej w Jarosławcu.
		Czerwiec – październik 2020	
Wigierski Park Narodowy			
1.	Edukacja zdalna osób starszych poprzez filmy, wykłady, prezentacje.	2020 r. i nadal w realizacji	Pracownik zespołu udostępniania parku przygotował 128 filmików dotyczących przyrody WPN, oferty turystyczno-edukacyjnej, atrakcji, imprez edukacyjnych, turystycznych, działań ochronnych w parku. Filmy dostępne są na kanale YouTube „WPN – przyroda, turystyka, wydarzenia”: https://www.youtube.com/channel/UClaiEuEP2V5Oi523WhZpmQ/videos . W 2020 roku zarejestrowano 65 131 wyświetleń (dotyczy tylko nowych filmów z 2020 r.) i 493 subskrypcji tego kanału. Promocja na facebook-u bieżącej działalności parku
2.	Edukacja poprzez Kwartalnik Wigry i inne wydawnictwa	2020 r. i nadal w realizacji	Kwartalnik Wigry cieszy się ogromnym zainteresowaniem. Tematyka dotyczy ochrony przyrody, edukacji, udostępniania, promocji walorów przyrodniczych i kulturowych.
3.	Wprowadzenie ulgowej opłaty za licencję upoważniającą do wędkowania w wybranych wodach Wigierskiego Parku Narodowego oraz ulgowego biletu do Muzeum Wigier i rejs łodzią z przeszklonym dnem Leptodora II	1.01.2021 r.- 31.12.2021 r.	Opłata ulgowa za licencję wędkarską z 20% zniżką przysługuje emerytom, rencistom oraz inwalidom trwale niezdolnym do pracy. Opłata ulgowa do Muzeum Wigier z 50% zniżką przysługuje emerytom, rencistom oraz inwalidom trwale niezdolnym do pracy. Opłata ulgowa za rejs łodzią z 50% zniżką przysługuje emerytom, rencistom oraz inwalidom trwale niezdolnym do pracy
4.	Pozyskanie funduszy zewnętrznych na modernizację wystawy etnograficznej „Ocalić od zapomnienia”.	Od 1 kwartału 2020 r. -2022 r.	Wystawa zaaranżowana została w stuletnim budynku gospodarczym. Zgromadzono tu ponad 800 eksponatów, które ofiarowali starsi mieszkańcy okolicznych wsi. Na zewnątrz, pod wiatą stoją stare narzędzia i maszyny rolnicze. Przy wystawie założono mały ogródek wiejski z tradycyjnymi odmianami kwiatów i ziół. Ekspozycja cieszy się ogromnym zainteresowaniem osób starszych.
5.	Zajęcia terenowe z studentami Uniwersytetu Trzeciego Wieku z Suwałk.	2020 r. i nadal w realizacji	Realizacja wspólnych projektów, wycieczki z przewodnikiem po szlakach turystycznych, prezentacje tematyczne, projekcje filmów przyrodniczych, udział w akcjach sprzątnięcia parku, regularne przekazywanie wydawnictw WPN, udział w imprezach edukacyjnych organizowanych przez park „Dzień sów”, „Dzień pszczół”, „Dzień Ziemi”.
6.	Wycieczki przyrodnicze po terenie parku.	2020 r. i nadal w realizacji	Wycieczki na specjalne zamówienie, dostosowane dla osób starszych. Z tej formy korzystają zorganizowane grupy emerytów. Trasy są każdorazowo uzgadniane i dostosowane do możliwości seniorów.
7.	Współpraca z Gminnym Kołem Gospodyń w Krzywem.	2020 r. i nadal w realizacji	Realizacja przedstawień o tematyce przyrodniczo-kulturowej, organizacja ognisk, warsztatów kulinarnych.

8.	Dostosowanie infrastruktury turystycznej dla osób starszych i niepełnosprawnych	2020 r. i nadal w realizacji	Instalacja barier, poręczy, stopni na ścieżkach przyrodniczych i szlakach turystycznych ułatwiających bezpieczne poruszanie, ustawianie ławeczek na platformach, wieżach widokowych, miejscach odpoczynku, centrach informacji, toalet.
9.	Przekazanie roślin miododajnych i budek lęgowych dla ptaków.	2020 r. i wcześniej	Akcja cieszy się ogromnym zainteresowaniem osób starszych, które chętnie sadzą otrzymane rośliny w swoich ogrodach.
10.	Udostępnianie rowerów elektrycznych, stacji ładowania wózków i pojazdów elektrycznych, stacji naprawy rowerów.	2020 r. i wcześniej	Łatwiejszy dostęp do szlaków rowerowych.
11.	Dzień Babci i Dziadka podczas Zimowej Akademii Przyrody	23.01.2020 r.	Spacer ścieżkami edukacyjnymi parku z poszukiwaniem śladów i tropów zwierząt o raz wspólne międzypokoleniowe biesiadowanie przy ognisku.
12.	Warsztaty przyrodnicze na Festiwalu Literackim Patrząc na Wschód	13-14.08.2020 r.	Warsztaty dla wszystkich zainteresowanych. Zostały zrealizowane dwa tematy: „Po co komu ten park?” oraz „Życie łąki”.
13.	Sprzątanie parku	Przez cały rok	Akcje, w których chętnie biorą udział osoby starsze, Uniwersytet III wieku.

Woliński Park Narodowy

1.	Bilety ulgowe dla emerytów i rencistów	bezterminowo, w tym w 2020 r.	Bilety ulgowe dla emerytów i rencistów przysługują w ramach wstępu do obiektów: Muzeum Przyrodniczego Wolińskiego Parku Narodowego i Zagrody Pokazowej Żubrów.
2.	Miejsca wypoczynku na szlakach turystycznych i w obiektach udostępnionych do zwiedzania	bezterminowo, w tym w 2020 r.	Na szlakach turystycznych i w obiektach: Muzeum Przyrodniczym Wolińskiego Parku Narodowego i Zagrodzie Pokazowej Żubrów są zorganizowane miejsca wypoczynku, wyposażone w ławki i ławostoły.
3.	Wycieczki przyrodnicze, zajęcia terenowe	bezterminowo, w tym w 2020 r.	Tematyczne zajęcia dla zorganizowanych grup osób starszych, w tym słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Orowadzanie po Wolińskim Parku Narodowym grup osób starszych.
4.	Wystawy stałe, czasowe	bezterminowo, w tym w 2020 r.	Wystawy organizowane w Muzeum Przyrodniczym Wolińskiego Parku Narodowego chętnie odwiedzane przez osoby starsze, w drodze wejść indywidualnych lub zorganizowanych. Osoby starsze mają możliwość korzystania z audioprzewodników, co zapewnia im dostęp do podawanej w przystępny sposób informacji o wystawie. Obiekty dostosowane są do poruszania się na wózkach inwalidzkich. W 2020 r. dostępność ograniczona z uwagi na pandemię koronawirusa i czasowe zamykanie obiektów.
5.	Ścieżka zmysłów	bezterminowo, w tym w 2020 r.	Ścieżka zmysłów urządzona w centrum Międzyzdrojów. Dla osób poruszających się na wózkach, w tym osób starszych, zamieszono na odpowiedniej wysokości tabliczki informacyjne o drzewach.